

IOACHIM CRĂCIUN - ISTORIC AL LUI MIHAI VITEAZUL

Liviu ZGÂRCIU

Momentul Mihai Viteazul a îmbrăcat deseori în istoriografia română un puternic caracter mitic, care l-a îndepărtat de realitatea istorică a acțiunilor voievodului român¹. Domnitorul care a reușit să stăpânească pentru scurt timp, la 1599-1600, cele trei țări reunite, a reprezentat pentru istoricii români o căutată temă de cercetare și pentru argumentele istorice pe care acest episod îl putea furniza pretențiilor românilor asupra Transilvaniei. Astfel, în perioada interbelică Mihai Viteazul devenea o armă politică, o dovadă istorică în favoarea argumentării unirii Transilvaniei cu România.

În cadrul acestui studiu în atenția mea stă Ioachim Crăciun, unul dintre istoricii interbelici care s-au aplecat asupra acestui subiect. Faptul că azi, contribuția lui Ioachim Crăciun la istoriografia română este prea puțin cunoscută și analizată se datorează în primul rând preocupărilor precumpănitoare din domeniul bibliologiei, pe care istoricul clujean le-a avut de-a lungul întregii sale cariere². Asta deși, studiile sale realizate în mare parte în perioada interbelică, conțin importante teme de cercetare axate pe istoria politică, culturală și ecleziastică. Dintre acestea, cele dedicate personalității și faptelor lui Mihai Viteazul constituie domeniul predilect în sfera cercetării istorice întreprinse de Ioachim Crăciun³.

Interesul pentru un astfel de subiect trebuie pus în directă legătură cu importanța simbolică a acțiunilor lui Mihai Viteazul în Transilvania, în condițiile în care în perioada interbelică istoricii transilvăneni au acordat o atenție deosebită voievodului român, văzut ca un predecesor al Marii Uniri de la 1 decembrie 1918. De fapt, făcând o scurtă trecere în revistă a principalelor etape

¹ Pentru elaborarea mitului lui Mihai Viteazul, vezi *Trecutul între cunoaștere*, p. 42-71 și Boia 1997.

² Născut în comuna Dârlos (Sibiu) la 25 iunie 1898 Ioachim Crăciun s-a format și consacrat în istoriografia română în perioada interbelică. De numele lui este legat mai ales constituirea școlii bibliologice clujene din jurul universității de la Cluj, unde din 1932 a fost titularul primei catedre de Bibliologie din învățământul universitar românesc. După 1948, odată cu instaurarea regimului comunist Ioachim Crăciun a avut de suferit, fiind înlăturat atât de la universitate cât și de la institutul clujean. În cele din urmă cu ajutorul lui Constantin Daicoviciu la începutul anilor '50 a fost reangajat mai întâi în institut, apoi la universitate, unde își va continua activitatea științifică. Până în anul morții sale 1971, s-a remarcat prin coordonarea colectivului care a realizat primul număr al *Bibliografiei Istorice a Românilor* (Edroiu 1994, p. 3-35; Zgârciu 2006, p. 393-404).

³ Din păcate istoriografia problemei este ca și inexistentă, o analiză a demersului istoriografic întreprins de Ioachim Crăciun întâlnind doar la Zaharia 1997, p. 147-152 și Zgârciu 2009, p. 171-181.

în istoriografia română dedicată lui Mihai Viteazul, observăm câteva etape succesive marcate de o evoluție diversă în tratarea temei: de la istoria istoricului participant, la istoriografia Barocului și a Luminilor, la reala istoriografie despre Mihai Viteazul începută în epoca Romantismului, când demersurile au primit o coloratură națională, voievodul apărând drept un campion al ideii naționale, până la cea interbelică. În mare, remarcăm, traversând istoriografia despre Mihai Viteazul și epoca lui, o relativă unitate interpretativă la nivelul istoriografiei critice⁴.

Mihai Viteazul a fost un subiect predilect chiar pentru istoricii contemporani cu el, fie din spațiul Europei central-estice, dar mai ales pentru români⁵. Cele dintâi istorii sau, pur și simplu, reflexii despre voievodul român și acțiunile lui sunt datorate istoricului participant, cronicarilor și umaniștilor din spațiul românesc, pentru ca în timp istoriografia Barocului și a Luminilor să amplifice reconstituirea și viziunea despre voievodul român⁶.

O dată cu secolul al XIX-lea, Mihai Viteazul, în atmosfera creată de emergența Romantismului și spiritului național modern, ajunge în prim planul istoriografiei române care a văzut în el întruchiparea unui ideal. Astfel, istoricii romantici Aaron Florian și Nicolae Bălcescu portretizează personalitatea celui care a recâștigat independența Țării Române și a realizat cea dintâi unire a Țărilor Române⁷. Cei doi istorici vor statornici pentru viitor o linie interpretativă care va constitui un adevărat leitmotiv al istoriografiei române.

Ceva mai târziu și A. D. Xenopol se oprește asupra domniei lui Mihai Viteazul, dedicându-i în *Istoria românilor din Dacia Traiană*, vol. III, substanțiale capitole. La Xenopol, dată fiind și formația lui istorică și contactele cu istoriografia universală, evenimentele sunt mai clar definite, astfel că figura și fapta domnitorului se profilează pe fundalul istoriei europene.

După 1918, Mihai Viteazul devine un argument istoric în procesul de refacere națională, mai ales că mentorul generației de istorici interbelici, Nicolae Iorga, se exprima clar în această direcție la 8 noiembrie 1918, când evoca în aula Universității bucureștene „politica lui Mihai Viteazul, originile și importanța ei actuală”⁸. Gestul său avea un sens activ, militant, deoarece între ascultători se aflau pe lângă regele Ferdinand și regina Maria și membrii corpului diplomatic și al misiunilor militare străine. Astfel în noua conjunctură, istoria se transforma într-o sursă de argumente perfect valabilă, iar Mihai Viteazul devenea un suport pentru aspirațiile contemporane.

Aceasta a fost și linia pe care s-a înscris Ioachim Crăciun, impulsionat chiar de Nicolae Iorga de a se apleca asupra unui asemenea subiect. De fapt, universalist prin formație, Nicolae Iorga a consacrat domnului român

⁴ O scurtă analiză despre imaginea lui Mihai Viteazul în istoriografia maghiară la Gorun 2006, p. 63-79.

⁵ Teodor 1995, p. 161-180.

⁶ Edroiu 1976, p. 444-451; Edroiu 1977, p. 1257-1274.

⁷ Teodor 1995, p. 161.

⁸ Iorga 1918, p. 1.

nenumerate pagini în lucrările și sintezele sale⁹. Dintre acestea, mai presus de orice, rămâne monografia dedicată lui Mihai Viteazul, unde stăruie asupra rațiunilor cuceririi Ardealului și deopotrivă asupra descifrării caracterului Unirii. Iorga respinge ideea motivației naționale și ca atare caracterul național al Unirii, considerând că pentru acele timpuri Mihai nu avea în minte ideea unității naționale. Aceasta a fost de fapt concepția sa definitorie în interpretarea actului realizat de Mihai Viteazul.

La un an distanță după apariția monografiei lui Nicolae Iorga, în 1936, un discipol disident în acel moment, P. P. Panaitescu publica *Mihai Viteazul*, lucrare de interpretare în care a raportat domnia la cadrul european, acordând însă spațiu analizei fenomenelor interne: armata, boierii, țărănimea, credința și biserică. În raport cu linia interpretativă A. D. Xenopol – Iorga, P. P. Panaitescu nu aduce substanțial nimic nou și relevant în problema caracterului Unirii. Distingând între unitatea politică și ideea națională, el reduce caracterul unirii, la restabilirea unității cruciadei antiotomane. A asociat însă, pornind de la politica lui Mihai în Ardeal față de români, existența unui instinct al solidarității, de fapt un preambul al conștiinței naționale, în care se exprimă de fapt o conștiință de sine¹⁰.

Format ca istoric în școala istoriografică transilvăneană, ucenic al lui Ioan Lupaș și Alexandru Lapedatu, Ioachim Crăciun îmbrățișează temele de cercetare propuse de aceștia, tocmai în ideea de a sprijini prin argumente istorice actul de la 1 Decembrie 1918. De asemenea, demersul istoriografic al lui Ioachim Crăciun vizavi de Mihai Viteazul s-a încadrat în cea mai mare parte a sa în preocuparea lui de studiere critică a izvoarelor istorice documentare și narrative. Institutul clujean în cadrul căruia activa istoricul clujean își propusese chiar realizarea unui *Corpus Chronicarum Transylvania*, având menirea unui studiu critic al cronicilor române, ungare și germane, dar din păcate proiectul nu s-a finalizat. Dacă în 1945 existau în lucru mai multe studii având ca temă cercetarea critică a cronicilor, ele au fost trecute la index după 1947¹¹.

Din acest proiect ambițios nu au văzut lumina tiparului decât trei lucrări, toate având ca autor pe Ioachim Crăciun, *Cronicarul Szamosközy și însemnările lui*

⁹ Crăciun 1942, p. 526-536.

¹⁰ Atât scrierea lui Nicolae Iorga cât și monografia lui P.P. Panaitescu au fost recenzate de Ioachim Crăciun în *Anuarul Institutului de Istorie Națională* din Cluj, ocazie cu care istoricul clujean sublinia contribuția ambilor istorici la istoriografia română dedicată lui Mihai Viteazul. Totuși, dacă despre lucrarea lui Nicolae Iorga nu avea decât cuvinte de laudă, remarcând chiar faptul că marele istoric i-a folosit studiul despre originea lui Mihai Viteazul, monografia lui P. P. Panaitescu îi stârnește unele nedumeriri. În primul rând nu era de acord cu părerea autorului privind originea lui Mihai Viteazul, dar și cu afirmația acestuia că voievodul muntean „ar fi fost o simplă unealtă în mâna boierilor săi”. Observația lui Ioachim Crăciun era aceea că: „acest Mihai Viteazul, care a înfruntat atâtea neamuri și atâtea țări și care nu se apleca niciodată sub vitregia neamurilor, să fi fost în decursul întregii lui domnii prizonierul sau unealta boierilor săi, fie ei chiar bogații și vitejii frați Buzești? Nu putem crede!” (Crăciun 1935a, p. 685-688; Crăciun 1935b, p. 688-697).

¹¹ Moga 1945, p. 629.

*privitoare la români, 1566-1608, Scrisoarea lui Petru Pellérdi privitoare la ajutorul dat de Sigismund Báthory lui Mihai Viteazul în campania din 1595*¹² și *Știri despre Mihai Viteazul la cronicarul transilvănean Francisc Mikó*¹³. Dintre acestea, *Cronicarul Szamosközy și însemnările lui privitoare la români, 1566-1608* este considerată de specialiști una dintre cele mai importante contribuții ale istoricului clujean la istoriografia română dedicată lui Mihai Viteazul. Editată la Cluj în anul 1928, scrierea a reprezentat teza lui de doctorat, prima de acest gen susținută la Universitatea Daciei Superioare după 1920¹⁴.

Subiectul fusese abordat încă din timpul studenției, sub influența marelui istoric Nicolae Iorga, care îi propunea: „Dumneata cunoști desigur limba ungurească, pe care noi aici la București n-o cunoaștem, ocupă-te de Szamosközy, care are știri prețioase despre luptele lui Mihai și cucerirea Transilvaniei, cunoscute din volumele lui scrise în latinește, dar părțile scrise în ungurește ne sunt inaccesibile”¹⁵. Urmând aceste sfaturi Ioachim Crăciun alegea această temă pentru lucrarea de licență susținută în anul 1924 în fața unei comisii de Examen de Stat prezidată chiar de Nicolae Iorga. Apoi, după începerea activității de asistent al lui Ioan Lupaș la Catedra de Istorie modernă a românilor, unde în perioada 1920-1921 a analizat în cadrul seminariilor cronică, a dezvoltat și adâncit subiectul.

O primă fructificare a subiectului a avut loc în 1925, când Ioachim Crăciun a câștigat cu studiul *Cronica lui Szamosközy și interesul ei pentru istoriografia națională* unul dintre cele trei premii anuale decernate de Institutul de Istorie Națională din Cluj pentru cele mai bune lucrări cu subiecte date. De remarcat că ceilalți doi câștigători erau Ioan Moga, cu *Monografia istorică a comunei Săliște din județul Sibiu* și Aurel Decei, cu *Analiza părților din Verancius cari privesc istoria românilor din secolul al XVI-lea*¹⁶.

Interesul lui Ioachim Crăciun pentru cronică lui Szamosközy se înscria în curentul istoriografic al vremii, aflat sub influența directă a dinamicii politicii continentale. Nu întâmplător multe din temele care erau cuprinse în sfera cercetării istorice erau subiecte fierbinți, legate de problematica teritorială a României, în special a Transilvaniei. Unul dintre acestea era și cronicarul Szamosközy, primul istoric care a negat în scris autohtonismul și continuitatea românilor în Dacia, asta deși în 1593 cronicarul maghiar afirmase într-una dintre lucrările sale că românii sunt urmașii coloniștilor aduși de Traian în Dacia. Szamosközy va reveni asupra acestei afirmații, revizuiind-o după acțiunea lui Mihai Viteazul, lucru explicabil ținând cont de experiențele neplăcute prin care a trecut cronicarul maghiar în acest interval.

Considerând cronică lui Szamosközy una dintre cele mai valoroase izvoare narative maghiare pentru istoriografia română, istoricul clujean atrăgea

¹² Crăciun 1935c, p. 494-502.

¹³ Crăciun 1944, p. 498-508.

¹⁴ Edroiu 1994, p. 11.

¹⁵ Crăciun 1966, p. 7-8.

¹⁶ *Introducere* 1926, p. VI.

atenția că: „fără Szamosközy nici nu s-ar putea scrie o monografie critică completă asupra acestor doi domni munteni (Mihai Viteazul și Radu Șerban)”¹⁷.

Unirea din 1600, care deși fusese extrem de scurtă, era văzută acum de istoricii transilvăneni un act care nu numai că a intensificat legăturile celor trei provincii românești, dar le-a pus după acest moment sub același destin istoric, consolidând o bază constituită din același element etnic autohton. Cu atât mai important devenea orice demers istoriografic legat de Mihai Viteazul, care putea aduce încă o dovadă în argumentarea actului de la 1 decembrie 1918 și din această perspectivă¹⁸.

Ioachim Crăciun atinge în cadrul lucrării sale și subiectul Mihai Viteazul, subordonându-l însă cronicii propriu-zise, care de fapt era principala sa temă de cercetare. Astfel în primul capitol, încercând să explice atitudinea cronicarului maghiar față de români, una plină de ură și resentimente, remarcă: „amărăciunile tânărului cronicar, cari au putut trezi în sufletul său sentimente de ură contra Românilui cuceritor și domn al Transilvaniei”¹⁹. Referirea era mai mult decât evidentă la scurta domnie a voievodului român Mihai Viteazul în Transilvania, care a coincis cu o perioadă grea din viața cronicarului. Ura față de domnul român a luat forme absurde la Szamosközy, care după asasinarea lui Mihai pe câmpia de la Turda i-a închinat un epitaf atât de dezgustător, încât Ioachim Crăciun s-a abținut să-l traducă, considerându-l „de cea mai dezgustătoare inspirație”²⁰.

În ultimul capitol, *Szamosközy și istoriografia românească* care este și cel mai complex, Ioachim Crăciun abordează și problema originii lui Mihai Viteazul, date fiind informațiile contradictorii oferite de Szamosközy în ceea ce privește această chestiune²¹. Cercetând versiunile lui Szamosközy, istoricul clujean ajunge la concluzia că voievodul român a fost copilul din flori al domnului Pătrașcu cel Bun și al unei vânzătoare de rachiu, iar confuzia a fost generată de lipsa tatălui legitim.

Lucrarea deschidea seria preocupărilor istoricului clujean pentru o temă de cercetare abordată frecvent de istoriografia transilvăneană în perioada interbelică, voievodul român Mihai Viteazul. În următorul studiu, *Scrisoarea lui*

¹⁷ Crăciun 1928, p. 2.

¹⁸ Tot pe această linie, nu întâmplător istoricul Ioan Lupaș, unul dintre mentorii lui Ioachim Crăciun, nu scapă prilejul să citeze și să sublinieze afirmația istoricului oficial al principelui Gabriel Bethlen, Gaspar Bojtinus, care văzuse în scurta unire a țărilor române sub conducerea lui Mihai Viteazul: „împlinirea unei legi a destinului inevitabil, pe care nu-l poate schimba nici o împotrivire omenească”. Unirea din 1600, care deși fusese extrem de scurtă, era văzută acum de istoricii transilvăneni un act care nu numai că a intensificat legăturile celor trei provincii românești, dar le-a pus după acest moment sub același destin istoric, consolidând o bază constituită din același element etnic autohton (Lupaș 1945, p. 30).

¹⁹ Crăciun 1928, p. 5.

²⁰ *Ibidem*, p. 24.

²¹ Ioachim Crăciun a reluat câțiva ani mai târziu problema în *Originea lui Mihai Viteazul. Comunicare ținută la Secțiunea istorică a „Astreii” din Cluj în ziua de 12 mai 1936*, Cluj, Tipăritura Cartea Românească, 1936.

Petru Pellérđi privitoare la ajutorul dat de Sigismund Báthory lui Mihai Viteazul în campania din 1595, Ioachim Crăciun analiza un document maghiar, prea puțin cunoscut de istoriografia română, dar extrem de important pentru mai buna cunoaștere a evenimentelor în care a fost implicat Mihai Viteazul în vara și toamna anului 1595²². Autorul intrase în posesia prețiosului izvor maghiar prin intermediul socrului său Ioan Vaida-Voevod, care îl și deținea și care chiar încercase o primă transcriere a documentului în ortografia ungurească modernă în ciuda dificultății textului original, care necesita și solide cunoștințe istorice și filologice.

Scrisoarea care surprinde scurta perioadă dintre 6 august 1595 și 30 octombrie 1595, timp în care Mihai Viteazul a reușit cu sprijinul principelui transilvănean Sigismund Báthory să alunge trupele turcești conduse de Sinan Pașa din Țara Românească, nu era cunoscută de istoricii români decât prin intermediul lui Andrei Veress. Studiul lui Veress din 1925 a reprezentat motivul pentru care Ioachim Crăciun alege să studieze acest document, contestând interpretarea și prezentarea scrisorii făcută de istoricul maghiar: „citatele sunt atât de fragmentare și de puține, uneori tendențios alese, și într-o limbă numai cu aproximație românească, încât cunoașterea în întregime a scrisorii lui Pellérđi – ne gândim, firește, numai la părțile privitoare la Români – e și mai necesară, tocmai în urma strecurării acestor știri în istoriografia noastră așa cum a voit domnul Veress”²³. Ba chiar mai mult, Veress este acuzat că în studiul respectiv ar fi denaturat adevărul istoric despre rolul avut de Mihai Viteazul în campania de alungare a trupelor turcești de sub comanda lui Sinan Pașa din Țara Românească. Pentru Ioachim Crăciun faptul că Pellérđi prezintă în scrisoarea sa doar contribuția principelui Sigismund Báthory, nu este o dovadă, așa cum istoriografia maghiară încerca să susțină, că voievodul român a avut un rol limitat. Dimpotrivă, Mihai Viteazul s-a comportat cu vitejie, lucru amintit de multe alte izvoare, dar Pellérđi nu era interesat decât de acțiunile principelui transilvănean în slujba căruia se afla.

După o scurtă introducere în care prezintă modul în care documentul a ajuns să fie cunoscut în istoriografia maghiară, Ioachim Crăciun traduce din scrisoare doar partea referitoare la istoria românilor și la campania din 1595, nu înainte de a remarca modul frumos în care Pellérđi îi descrie pe români, dar și interesanta descrierea pe care o face orașului Târgoviște.

Preocupările lui Ioachim Crăciun pentru voievodul român continuă cu studiul, *Știri despre Mihai Viteazul la cronicarul transilvan Francisc Mikó*, unde este cercetat un alt izvor istoric maghiar referitor la Mihai Viteazul, cronica lui Francisc Mikó. Însemnările cronicarului maghiar care cuprindeau evenimentele dintre anii 1594 și 1613, în special cele despre voievodul român, au stat în atenția istoricului clujean, care remarca la autorul lor: „un conștient simț național,

²² Este vorba despre campania otomană condusă de Sinan-pașa asupra Țării Românești, mai exact de perioada cuprinsă între victoria de la Călugăreni a lui Mihai Viteazul asupra avangărzii otomane și retragerea turcilor la sud de Dunăre.

²³ Crăciun 1935c, p. 494.

neasteptat”²⁴. Pornind de la afirmația lui Mikó, contemporan cu evenimentele, care vedea în nobilii maghiari care se alăturaseră lui Mihai Viteazul o trădare a națiunii maghiare, Ioachim Crăciun afirmă că: „o conștiință națională la Mihai și la Români trebuie presupusă, de asemenea, cu mai multă tărie”²⁵.

Un alt aspect semnalat de Ioachim Crăciun din cronică a fost acela că Mikó amintește despre o dietă ținută de Mihai Viteazul la Sighișoara, în noiembrie 1599, imediat după cucerirea Transilvaniei, necunoscută de istorici. Până în momentul apariției studiului se știa că voievodul român organizase doar trei diete, două la Alba Iulia și una la Brașov.

Dietele Transilvaniei ținute de Mihai Viteazul fuseseră abordate de Ioachim Crăciun în cadrul unei teme de cercetare științifică concretizată prin studiul *Dietele Transilvaniei ținute sub domnia lui Mihai Viteazul (1599-1600)*²⁶. Aici Ioachim Crăciun publică în traducere românească textul hotărârilor celor 3 diete, deși voievodul român convocase 4 diete, dar cea de la Sebeș nu s-a mai ținut în condițiile în care nobilimea răsculată s-a dus la Turda, de unde a pregătit lupta de la Mirăslău. Până în acel moment pasaje din dispozițiile dietelor fuseseră editate de Ioan Lupaș în *Istoria unirii Românilor*, unde apar fragmente din hotărârile primei diete de la Alba Iulia, precum și frânturile privitoare la preoții și iobagii români din Transilvania, din cea de a treia dietă ținută tot la Alba Iulia. De asemenea P. P. Panaitescu în monografia dedicată lui Mihai Viteazul reproduce și el părți din hotărârile dietelor, dar la el, observa Ioachim Crăciun, traducerea românească nu e la fel de precisă ca la Lupaș, deoarece: „traducerea a făcut-o un literat nu un istoric”²⁷.

Ioachim Crăciun a tălmăcit în românește hotărârile folosind originalele dietelor tipărite de istoricul maghiar Alexandru Szilágyi, dar pentru cea de a doua dietă a folosit un text inedit. Documentul îi fusese oferit de Ștefan Meteș, pe atunci directorul Arhivelor Statului din Cluj, pentru a-l folosi la cursurile pe care le-a ținut despre Mihai Viteazul în anul universitar 1937-1938 la Cluj, când a suplinit catedra de Istorie veche a românilor. De fapt și traducerea după materialul publicat de Szilágyi le făcuse pentru aceste cursuri, străduindu-se să redea, după cum chiar autorul recunoștea: „textul original pe cât posibil mai fidel și, firește, în întregime”²⁸.

Cele mai mari dificultăți le-a întâmpinat la traducerea celei de a treia diete, unde, pe baza unui text al dietei provenit din arhiva fostei Universități săsești din Sibiu, Ioachim Crăciun identifică la Szilágyi numeroase greșeli de transcriere. Deși documentul de la Sibiu nu era original, ci o copie contemporană, istoricul clujean nu considera acesta o explicația viabilă a nepotrivirilor dintre cele două

²⁴ *Ibidem*, p. 498.

²⁵ *Ibidem*, p. 499.

²⁶ Crăciun 1938, p. 620-640.

²⁷ *Ibidem*, p. 621.

²⁸ *Ibidem*, p. 622.

texte, deoarece „anumite părți din textul dat de Alexandru Szilágy au greșeli de sens, pe care nu le-am putut înțelege”²⁹.

În traducerea în limba română a hotărârilor celor trei diete, Ioachim Crăciun păstrează preambulurile și epilogurile latinești. De asemenea este păstrată și împărțirea pe puncte dată de Szilágy, deși în original semnul grafic al punctelor nu exista.

Concluzionând nu putem decât remarca că preocupările lui Ioachim Crăciun pentru Mihai Viteazul s-au înscris în curentul istoriografic transilvănean al perioadei interbelice, unul în care acțiunile voievodului dintre anii 1599-1600 erau văzute drept argumente istorice pentru actul de la 1 decembrie 1918. Poate cel mai bine a arătat asta Alexandru Lapedatu, care în monografia *Mihai-Vodă Viteazul*, considera că voievodul român: „[...]a întrupat aievea idealul neamului – unirea cea mare, pe care el a voit-o, atunci, ca [...] întărindu-ne neamul – să putem lupta împotriva tuturor [...]”³⁰. Dispunând de temeinice cunoștințe de limbă maghiară Ioachim Crăciun a avut în vedere în cercetările sale în primul rând izvoarele documentare maghiare, care până în acel moment fuseseră folosite doar de istoriografia maghiară, bineînțeles într-o formă tendențioasă. De aceea studiile sale dedicate lui Mihai Viteazul sau unor personalități din preajma voievodului precum, *Baba Novac*, *generalul lui Mihai Viteazul*³¹ și *Baba Novac și orașul Cluj*³² au avut și o finalitate politică dictată de atitudinea revizionista a maghiarilor față de statul român.

Ioachim Crăciun - Historian of Michael the Brave

(Abstract)

Frequently the period of Michael the Brave embodied a strong mythical character in the Romanian historiography, which estranged him from the historical reality of the Romanian voievod's actions. The prince who succeeded to rule shortly, in 1599-1600 the three reunited countries, represented for the Romanian historians an examined theme of research also for the historical arguments that this period might furnish to the pretensions of Romanians over Transylvania. Thus, during the interwar period Michael the Brave became a political weapon, a historical proof in favour of the argumentation of Transylvania's union with Romania.

I focused my attention on Ioachim Crăciun in this study, one of the interwar historians who dealt with this subject. The fact that today, the contribution of Ioachim Crăciun to the Romanian historiography is lesser known and analysed is owed firstly to the main preoccupations from bibliography, which the historian from Cluj had along his whole career. This is happening although, his studies made in their great majority in the interwar period, contain important research themes which focused on political, cultural and ecclesiastical history. Among these, those dedicated to the personality and actions of Michael the Brave constitute the favourite domain in the field of historical research carried out by Ioachim Crăciun.

²⁹ *Ibidem*, p. 623.

³⁰ Lapedatu 1938, p. 221.

³¹ Crăciun 1936a, p. 2-4.

³² Crăciun 1936b, p. 2-4.

Educated as historian in the Transylvanian historiographical school, apprentice of Ioan Lupăș and Alexandru Lapedatu, Ioachim Crăciun embraces research themes that they proposed, to support through historical argument the act from 1 December 1918. Also, the historical diligence of Ioachim Crăciun concerning Michael the Brave harmonizes mostly with his preoccupation of critical studying of the documentary and narrative historical sources. The institute from Cluj within which the historian activated proposed even the realization of a *Corpus Chronicarum Transylvania*, a critical study of the Romanian, Hungarian and German chronicles, but unfortunately the project didn't finalize.

The attention that Ioachim Crăciun paid to Michael the Brave is part of the Transylvanian historiographical trend of the interwar period, one in which the actions of the voievod from 1599-1600 were depicted as historical arguments for the act from 1 December 1918.

Knowing very well Hungarian, Ioachim Crăciun took into consideration in his researches firstly Hungarian documentary sources, which until then were used only by the Hungarian historiography, of course in a partial manner. That is why his studies dedicated to Michael the Brave or to some personalities around the voievod had also a political finality dictated by the revisionist attitude of the Hungarians towards the Romanian state.

Abrevieri bibliografice

- Boia 1997 - Lucian Boia, *Istorie și mit în conștiința românească*, București, 1997.
- Crăciun 1935a - Ioachim Crăciun, „Nicolae Iorga, Istoria lui Mihai Viteazul, București, Ed. Ministerul Apărării Naționale, 1937, 301 p. (I), 227 p. (II)”, în *AIIN*, VI (1931-1935), 1935, p. 685-688.
- Crăciun 1935b - Ioachim Crăciun, „P. P. Panaitescu, Mihai Viteazul, București, Fundația «Regele Carol I», 1936, 269 p.”, în *AIIN*, VI, (1931-1935), 1935, p. 688-697.
- Crăciun 1935c - Ioachim Crăciun, „Scrisoarea lui Petru Pellérđi privitoare la ajutorul dat de Sigismund Báthory lui Mihai Viteazul în campania din 1595”, în *AIIN*, VI, 1931-1935, p. 494-502.
- Crăciun 1936a - Ioachim Crăciun, „Baba Novac, generalul lui Mihai Viteazul. Comunicare ținută la Secțiunea istorică a „Astrei” din Cluj în ședința 29 ianuarie 1936”, în *Renașterea*, Cluj, XIV, 1936, nr. 21, p. 2-4.
- Crăciun 1936b - Ioachim Crăciun, „Baba Novac și orașul Cluj”, în *Buletinul oficial al Municipiului Cluj*, XI, 1936, nr. 13, p. 2-4.
- Crăciun 1938 - Ioachim Crăciun, „Dietele Transilvaniei ținute sub domnia lui Mihai Viteazul (1599-1600)”, în *AIIN*, VII (1936-1938), 1938, p. 620-640.

- Crăciun 1942 - Ioachim Crăciun, „Nicolae Iorga (1871-1940)”, în *AIIN*, VIII (1939-1942), 1942, p. 526-536.
- Crăciun 1944 - Ioachim Crăciun, „Știri despre Mihai Viteazul la cronicarul transilvănean Francisc Mikó”, în *AIIN*, IX, 1943-1944, p. 498-508.
- Crăciun 1966 - Ioachim Crăciun, „Câteva amintiri și precizări despre începuturile Bibliologiei la Cluj”, în *SB*, II, 1965-1966, p. 7-8.
- Edroiu 1976 - Nicolae Edroiu, „Mihai Viteazul în istoriografia română din Transilvania (până la 1918)”, în *FI*, 1976, 4, p. 444-451.
- Edroiu 1977 - Nicolae Edroiu, „Mihai Viteazul în lumina cronicilor din veacurile XVII-XVIII”, în *RI*, 30, nr. 7, 1977, p. 1257-1274.
- Edroiu 1994 - Nicolae Edroiu, „Ioachim Crăciun (1898-1971) și Bibliologia românească”, în *BB*, I, 1994, p. 3-35.
- Gorun 2006 - Gheorghe Gorun, „Mihai Viteazul sau Ștefan Bocskai? O paralelă între două cariere politice din Europa Centrală de la sfârșitul secolului al XVI-lea”, în *Reconstituiri istorice. Idei, Cuvinte, Reprezentări. Omagiu profesorului Iacob Mârza*, Alba Iulia, 2006, p. 63-79.
- Introducere* 1926 - „Introducere”, în *AIIN*, III (1924-1925), 1926, p. VI.
- Iorga 1918 - Nicolae Iorga, *Politica lui Mihai Viteazul. Originile ei și însemnătatea ei actuală*, Iași, 1918.
- Lapedatu 1938 - Alexandru Lapedatu, *Mihai Viteazul*, București, 1938.
- Lupaș 1945 - Ioan Lupaș, „Fazele istorice în evoluția constituțională a Transilvaniei”, în *AIIN*, X, 1945, p. 30.
- Moga 1945 - Ioan Moga, „Contribuția membrilor Institutului de Istorie Națională la istoriografia română în primul sfert de veac (1920-1945)”, în *AIIN*, X (1945), 1945, p. 622 - 629.
- Teodor 1995 - Pompiliu Teodor, *Incursiuni în istoriografia română a secolului XX*, Oradea, 1995.
- Trecutul între cunoaștere* - „Trecutul între cunoaștere și cultul eroilor patriei. Figura lui Mihai Viteazul în manualele școlare de istorie (1831-1944)”, în *Mituri istorice românești*, București, 1955, p. 42-71.

- Zaharia 1997 - Irina Zaharia, „Din istoriografia românească asupra lui Mihai Viteazul. Contribuțiile lui Ioachim Crăciun”, în *BCȘS*, 3, 1997, p. 147-152.
- Zgârciu 2006 - Liviu Zgârciu, „Istorici în perioada regimului comunist. Ioachim Crăciun”, în *Apulum*, XLIII/2, 2006, p. 393-404.
- Zgârciu 2009 - Liviu Zgârciu, „Ioachim Crăciun și militantismul istoriografiei clujene interbelice”, în *AUA*, 13, 2009, p. 171-183.

Cuvinte-cheie: istoriografie, unitate statală, naționalism, Mihai Viteazul, Ioachim Crăciun.

Keywords: historiography, state unity, nationalism, Michael the Brave, Ioachim Crăciun.

